

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LIX, кн. 5, 2015 г.
Юбилейна научна конференция с международно участие
Традиции и предизвикателства пред аграрното образование, наука и бизнес
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LIX, book 5, 2015
Jubilee Scientific Conference with International Participation
Traditions and Challenges of Agricultural Education, Science and Business

DOI: 10.22620/sciworks.2015.05.002

**ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА КРЕДИТНИТЕ КООПЕРАЦИИ
В БЪЛГАРИЯ**
**OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF CREDIT COOPERATIVES
IN BULGRIA**

Стефани Ганева, Крум Христов*
Stefani Ganeva, Krum Hristov*

Аграрен университет – Пловдив
Agricultural University – Plovdiv

*E-mail: hristov@au-plovdiv.bg

Abstract

Bulgarian agriculture is characterized by a bipolar structure. On the one hand there are a large number of small farms, and the other hand – few but large producers. After the start of the accession programmes in the field of agriculture and rural areas, that polarization increased. The reasons for this could be sought in the tendency for financial markets to neglect the agricultural sector. Bank loans are mostly granted to large farms that are properly accounting, with proven profits, and not least – under serious collateral security. This is limiting the investment activities of small producers, making it impossible to participate in the schemes of the European programmes.

One form of crediting in agriculture, particularly suitable for small and medium-size producers, is the system of credit cooperatives and mutual agricultural credit associations of private farmers. The role of credit cooperatives as an opportunity for financing Bulgarian agriculture was studied and analyzed.

Key words: credit cooperatives, CAP, agriculture investments.

ВЪВЕДЕНИЕ

Земеделието е основен източник на доходи и препитание за голяма част от хората, живеещи в селските райони. По-голямата част от стопанствата в страната са дребни, разполагат с ограничени финансови ресурси и имат нужда от ежегодно краткосрочно кредитиране, за да осъществяват своята дейност. Принципно аграрният сектор не е предпочитан за кредитиране от търговските банки. Още по-труден е и достъпът до банкови кредити на дребните производители поради тежките документални изисквания за доказване на доходи, платежоспособност, необходимост от обезпечение и редица други утежняващи фактори. Достъпът на дребните

стопани до кредитните линии на Държавен фонд „Земеделие“ също е ограничен, също поради гореизброените фактори. Кредитите, които се предлагат от редица небанкови финансови институции, често са с годишен процент на разходите, надхвърлящ многократно границите на разумното. Всичко това поставя в невъзможност дребните стопани да участват в инвестиционните схеми за подкрепа на земеделието, изискващи предварително самофинансиране на осъществяваната от производителите инвестиция.

Една от достъпните форми за набавяне на жизненонеобходим финансов ресурс за дребните стопани е кредитната кооперация.

Целта на настоящото изследване е въз основа на анализ и оценка на механизма на функциониране на земеделските кредитни кооперации у нас да се посочат възможни решения и препоръки за бъдещото им развитие в контекста на синхронизиране на тяхната дейност с тази в развитите страни, членки на ЕС.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

За постигането на целта изследването преминава през няколко етапа:

1. Проучени са детайлно същността и особеностите на кредитните кооперации; 2. Направен е преглед на наличните литературни източници по проблемите на кредитните кооперации у нас; 3. Изследвана е дейността на конкретна кредитна земеделска кооперация чрез използването на метода Case study. Проучени са разнообразни казуси на кредитиране от практиката на кооперацията. 4. Базирайки се на направеното изследване, са разкрити проблемни области, възпрепятстващи функционирането на кредитните кооперации у нас. Направен е опит за прогноза на бъдещото им развитие и са отправени препоръки за по-успешното им приспособяване към новите условия.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Същност на кредитирането и кредитните кооперации

Кредитната кооперация представлява икономическа организация, която създава и предлага определен продукт – кредит, финансови средства. Основен предмет на дейност на кредитната кооперация е предоставянето на кредити на членовете ѝ.

Икономическата концепция за кредит е заложена в идеята, че настоящи блага се предоставят въз основа на доверие, вяра, че в бъдеще ще бъде получена контрауслуга. Кредитът представлява обосновано доверие. При даването на кредит едно лице доверява на друго известна сума пари или стоки, оценени на определена парична стойност. За използването му допълнително се прибавя процент върху сумата, която подлежи на възстановяване.

При кредитните кооперации в селското стопанство продуктът – кредитът, е функция на потребностите на частния земеделски производител, член на кооперацията, и на способността му да извършва плащанията по

главницата и лихвите на кредита. Кредитополучател може да бъде частен земеделски производител, член на кредитната кооперация.

За частен земеделски производител се приема физическо лице, което се занимава активно с производството на селскостопанска продукция – независимо и самостоятелно (семеино) – и получава минимум 50% от доходите си от тази дейност.

Дейността на кредитната кооперация се основава не на принципа на максимизация на печалбата, а на класическите кооперативни принципи: взаимопомощ, доверие, солидарност, борба със социални и екологични проблеми и др. Тези ценности отразяват силната обществена ангажираност и важното значение на кооперациите. Земеделските производители всъщност си отпускат кредити един на друг и си „взаимопомогат“ според потребностите, но не директно, а чрез своята кредитна кооперация.

Изключителната роля на кредитните кооперации е, че на основата на принципа на взаимопомощта се осигурява финансиране на дребните и средните земеделски производители за повишаване на производителността на труда при тяхното производство.

Възникване на кредитните кооперации

Кооперативното движение възниква на основата на разбирането за социално ориентирана икономика, която предполага вземане на управленски решения от по-голяма група хора. Кредитните кооперации са финансови институции, които дават възможност на хората, които се нуждаят от по-малки суми финансови средства.

За основоположник на кооперативното кредитиране се приема германецът Фридрих Вилхелм Райфайзен (1818–1888), привърженик на разбирането за кооперативната взаимопомощ. Първата кредитна кооперация е създадена от него през 1864 г. в Германия, като основната мотивация за създаването ѝ е установената пряка връзка между бедността и зависимостта на едни хора от други. Борбата с бедността предполага борба със зависимостта. На тази основа Райфайзен разработва теорията за трите принципа – самопомощ, самоуправление и лична отговорност, трите „S“ (от немски език – Selbsthilfe, Selbstverwaltung, Selbstverantwortung). Съгласно с неговата теория, спазването на тези три принципа ще доведе до необходимата независимост на хората от бедността, от политиката и от „кредитните акули“.

Другите двама пионери на кооперативното кредитиране са Херман Шулце-Делич (1808-1883) и Вилхелм Хаас (1893-1913). Шулце-Делич като юрист е разработил основите на кооперативното право, а Хаас като държавник е съдействал за приемането на първия закон за кооперацията в Германия.

При създаването си кредитните кооперации почиват на следните принципи: отричане от дяловия капитал; ограничаване на района на сдружението; безплатна служба от страна на избраните лица; забрана да се членува в друго подобно дружество. Първият от тези принципи дава възможност да се кредитират и най-бедните членове на сдружението, които

нямат възможност да внесат дялов капитал. Райфайзеновите каси в Германия разполагат с дялов капитал, тъй като законът за кооперативните сдружения не позволявал съществуване на кооперации без дялов капитал. Останалите принципи са сполучливо съгласувани с конкретната селска действителност, с което се обяснява бързото развитие и разпространение на този вид сдружения в Германия и Европа.

История на кооперативното кредитиране в България

Кооперативното движение в България се заражда и развива под влияние на създалото се икономическо положение след Освобождението. Първоначално то среща много спънки, сред които сериозен проблем се оказва съществуващото законодателство. Положението на кооперативите се урежда от Търговския закон, който не прави разлика между акционерни и кооперативни сдружения. През 1890 г. у нас има само 14 кооперации, а в края на 1944 г. има над 4 хиляди действащи кооперации в 86% от населените места. В тях членува 23% от цялото население на страната, внесло 6330 млн. лв. дялов капитал и фондове и 17 600 млн. лв. влогове.

Българската централна кооперативна банка, основана през 1911 г. в гр. София, има за задача да кредитира кооперативните сдружения и им служи като централна каса. Чрез ревизионния си апарат тя насочва кооперативните сдружения към организационно и стопанско укрепване и към разширяване на дейността им. Като гарантира влоговете им, тя помага да се създаде доверие, което е основата за привличане на голяма част от народните спестявания.

Национализацията в България след 1945 г. довежда до значителни промени в кооперативния сектор. Утвърждава се принципът на единност на банковата система в страната. Една част от съществуващите дотогава популярни банки се сливат по места с всестранните кооперации, а друга част се вливат в Българската народна банка. Въпреки че кредитните кооперации се запазват, тяхната дейност се ограничава. Популярните банки стават влогово-кредитни институции. Кооперациите се кредитират и от Българската народна банка. Популярните банки се закриват през 1951 г.

След 1989 г. са създадени популярни каси в Русе, Пловдив, София, Пазарджик, Варна, Разград и в много други градове и села. След последните промени в Закона за банките (сега Закон за кредитните институции) повечето фондации и кооперации са преобразувани в търговски дружества (основно АД или ООД) и вписани като финансови институции в регистъра на Българската народна банка.

Стъпка към възраждането на кредитното кооперативно движение в България е реализацията на проект по линия на Програма ФАР (PHARE) „Схема за земеделски капиталов фонд“, стартирал през 1996 г. При реализацията на този проект земеделски производители от различни региони в страната, предимно селски, създават 33 кооперации – взаимоспомагателни земеделски кредитни асоциации на частни стопани (КВЗКАЧС).

Законът за кредитните институции определя, че кредитните кооперации продължават дейността си като финансови институции.

Към настоящия момент няма правна основа за създаването на нови кредитни кооперации, което се очаква след разработването на проект за финансовите инструменти в българското земеделие. Това ще даде възможности за създаване на нови кредитни кооперации, застрахователни кооперации и гаранционен фонд.

Анализ на дейността на кредитна кооперация "Солидарност"

Кредитната кооперация "Солидарност" е създадена през февруари 1996 г. по Закона за кооперациите като кооперация Взаимоспомагателна кредитна асоциация на частните стопани (КВЗКАЧС) „Свети Георги“. Впоследствие през 2004 г. е преименувана в кооперация Взаимоспомагателна кредитна кооперация на частните земеделски стопани (КВККЧЗС) „Солидарност“.

Седалището на кредитната кооперация е в гр. Пловдив. Първоначално капиталът на дружеството е формиран от дяловите вноски на член-кооператорите, както и от субсидии от Европейския съюз и от българското правителство. Тъй като селското стопанство е основен поминък и източник на доходи за земеделските производители, кредитната кооперация допринася за повишаване на социалното положение на членовете си.

Кредитната кооперация функционира като дружество с ограничена отговорност. Всеки член е отговорен за резултатите от дейността на кооперацията до размера на внесен дялов капитал. Към настоящия етап членовете на кредитната кооперация са 431 физически лица – земеделски производители.

На членовете на кооперацията се предоставя съдействие и защита на интересите им в икономическата и финансовата сфера.

Кредитната кооперация води регистър на член-кооператорите, където се вписват техните имена и адреси.

Организация на кредитната дейност в кооперация "Солидарност"

Кредитната кооперация "Солидарност" самостоятелно управлява своята дейност, но съгласува и подчинява своята политика и управление с Националната федерация на кредитните кооперации. При организацията на своята кредитна дейност кооперацията се ръководи от следните правила:

- мобилизиране на всички възможни ресурси за подпомагане на земеделските производители;

- спазване на принципите за справедливост, взаимопомощ и равнопоставеност;

- опериране в напълно независима рамка, финансова самостоятелност, но при осигуряване на постоянен баланс между налични ресурси и дадени кредити.

Кредитната кооперация предлага два вида кредити: краткосрочни (за оборотни средства) и средносрочни (инвестиционни). Отпускането на кредити в кредитна кооперация "Солидарност" става по следния начин: при кредитите за оборотни, оперативни нужди – с поръчителство (както от членуващи, така и от нечленуващи в кооперацията), а при инвестиционните

кредити – с обезпечаване на кредита с недвижими имоти и/или залог на движимо имущество.

Кредитната кооперация определя лихвения процент съобразно с типа на кредита – за оборотни нужди или инвестиционен, а също така и в зависимост от вида на отглежданите култури/животни.

Кредити се отпускат само на членове на кооперацията. Кредитната кооперация финансира проекти в почти всички сфери на селскостопанското производство. Най-голям процент от член-кооператорите в кредитна кооперация „Солидарност“ са зеленчукопроизводителите, земеделските производители, отглеждащи трайни насаждения и лозя, както и зърнопроизводителите, производителите на фуражни, технически и етерично-маслени култури. Около 10% от членовете се занимават с животновъдство, основно млечно говедовъдство, свиневъдство и птицевъдство.

С приоритет при финансирането са дългогодишните членове – земеделски производители, доказали се във времето като лоялни кредитоползватели. Кандидатстващите за кредит задължително представят жизнеспособен инвестиционен проект, показващ възможността за погасяване на взетите кредити и осигуряване на прехраната на семействата им.

Краткосрочните кредити са предназначени за оборотни средства, финансиране на производствени разходи и покриване на недостига от парични средства по време на функционирането на земеделското стопанство. Срокът на кредита съответства на работния цикъл, който е един селскостопански сезон, или от 12 до 18 месеца. Размерът на кредита се изчислява въз основа на справка за прогнозния месечен паричен поток (показваща притока и изтичането на парични средства, както и излишъка или недостига на такива).

Условията за погасяване на главницата се определят индивидуално (на равни вноски или различно според приходите). Вноските по главницата се изплащат съобразно с погасителен план, уточнен при отпускане на кредита от кредитополучателя и кредитния инспектор. Сключва се договор за кредит, в който се отразяват задълженията на кредитополучателя и тези на кредитната кооперация.

Максималният таван за кредитиране се определя от вида на производството и количеството продукция по два критерия: първият е нуждата от парични средства според проекта, а вторият – очакваната брутна печалба от производството съгласно стандартизираните оперативни справки, изготвени за всеки селскостопански продукт. Кредитите се отпускат до максималния размер на потребностите от финансиране, като таванът е 70% от общия размер на необходимите финансови средства.

При определяне на гаранцията за погасяване се вземат предвид нравствените и професионалните качества на кредитополучателя и жизнеспособността на неговия проект. Обичайните форми на гаранция са: ипотека; налично оборудване, чрез залог или особен залог, представено като залог и/или поръчителство.

Средносрочните кредити са предназначени за инвестиции в земя, оборудване, разходи по засаждане на многогодишни култури, разходи, насочени към създаване или подобряване на селскостопанските помощни средства. Срокът на средносрочния кредит съответства на икономическия жизнен цикъл на актива, който ще се създава. Към настоящия етап срокът е ограничен до максимум три години. Причината е, че кредитна кооперация "Солидарност" разполага с ограничен кредитен ресурс. Лихвените проценти се формират по същите принципи като при краткосрочните кредити. Аналогични са и формата на изплащане, таванът на кредитите, гаранциите и погасяването. Същността на средносрочните кредити предполага по-широко използване на гратисните периоди като предпоставка за по-гъвкаво обслужване на кредита.

Кредитоспособността в случая е набор от морални и материални елементи, които, взети заедно, образуват основата, върху която кредиторът изгражда своето доверие, за да приеме молбата за кредит. Проучването на моралната кредитоспособност касае най-вече четири аспекта: морал, желание за работа, пестеливост и работоспособност на лицето, което кандидатства за кредит.

Проучват се следните характеристики на кандидата: (1) морал и честност; (2) възраст и здравословно състояние; (3) професионален опит; (4) състояние на частното стопанство; (5) ефективност в управлението на стопанството; (6) движимо и недвижимо имущество; (7) начин на финансиране и задължения; (8) развитие през последните години и перспективи; (9) финансово планиране.

Приемаме като показател за ефективността на кредитирането на селскостопанската дейност да бъдат използвани равнището на получения среден добив и средната продуктивност на животните. Наясно сме, че много други фактори влияят върху равнището на тези показатели.

Данните от изследването показват, че след получаване на кредит от кооперацията добивите на стопанствата се увеличават между 15 и 51 %. При разговори със стопаните става ясно, че благодарение на своевременно получения кредит те са успели да извършат навреме агротехническите мероприятия, което до голяма степен предопределя правилното развитие и плододане на културите.

Проучването на кредитоискатели от различни отрасли на земеделието може да се обобщи по следния начин: собственото участие на кредитоискателите е високо – минимум 30% от общия размер на необходимите финансови средства; по-голямата част от кредитоискателите нямат аграрно образование, а развиват семейните традиции или ползват помощта на специалисти; някои от земеделските производители са обучавани в професионални курсове по Мярка 111 на Държавен фонд „Земеделие“; процедурите в търговските банки и Държавен фонд „Земеделие“ са сложни, бавни и почти недостижими за земеделския производител.

Необходимо е да се наеме консултант за попълване на големия набор от документи и изготвяне на бизнес план; липсват подходящи кредитни

продукти за земеделските производители; затова се наблюдава недоверие у земеделските производители към търговските банки.

Основни проблеми при кооперативното кредитиране

По време на своето функциониране кредитна кооперация „Солидарност“ среща редица трудности, които може да се обособят в следните по-значителни области.

Проблеми, произтичащи, от една страна, от желанието да се помогне на член-кооператора, който е изпаднал в неплатежоспособност, а, от друга страна, от необходимостта да се възстановят отпуснатите средства. Кооперацията трябва да се стреми максимално нейните членове да не стигат до положение на несъстоятелност, но в същото време невръщането на кредитите лесно може да доведе до изпадането ѝ в неликвидност поради малкия размер на фонда, с който тя оперира.

Проблеми, породени от тромавите и неясни процедури за подкрепа на Държавен фонд „Земеделие“. При кандидатстване за подпомагане с инвестиционен проект по мерките за подкрепа на земеделието и селските райони стопаните често не са наясно дали ще бъдат одобрени за финансиране, поради което не подават документи за кредитиране. Често тези периоди траят много по-дълго от законово регламентираните срокове, което впоследствие се отразява върху по-късия срок, в който стопаните следва да осъществят инвестициите. При така създалата се ситуация те трябва незабавно да стартират изпълнението на дейностите по одобрените проекти, поради което търсят спешно кредитиране.

Проблеми, дължащи се на нереалистичната преценка на потенциалните кредитополучатели по отношение на своите бъдещи парични потоци. По правило стопаните имат тенденция да надценяват своите очаквани приходи и подценяват очакваните разходи. Това води до твърде оптимистична оценка на стопаните по отношение на изпълнението на техния кредитен план, която оценка в по-голяма част от случаите не взема под внимание множеството видове риск, на които е подложено селскостопанското производство (природен, производствен, пазарен и др.).

Проблеми, произтичащи от некоректно отчитане от по-дребните стопани на нуждата на семейството от финансови средства за съществуване, което също води до нереалистични очаквания по отношение на ликвидността и платежоспособността на техните стопанства. Въпреки че технически начинанията им са печеливши, след покриване на нуждите на домакинството често не остават средства за покриване на взетия кредит.

Проблеми, засягащи неправилното изчисляване на мощностите на необходимата техника. Често стопаните са готови да инвестират средства в техника, която многократно превишава необходимостта на техните стопанства. Причините за това до голяма степен може да се търсят в народопсихологията на дребните стопани. Те планират да използват техниката за един много по-дълъг срок, очаквайки, че по-мощната техника ще е и по-здрава. Не са редки случаите, в които стопаните заявяват, че техният трактор е тяхната гордост. При така заложените средства се оказва, че впоследствие

стопаните страдат от хронична липса на оборотни средства за осъществяване на текущата си дейност.

Проблеми, причинени от липсата на обезпечение за искания кредит. При дребните фамилни стопанства е характерно, че собствеността най-често е семейна. Освен за дейността на стопанството, голяма част от активите се използват и за нуждите на домакинството. Поради тази причина използването ѝ като обезпечение за предоставения кредит не е целесъобразно. От една страна, има опасност семейството да остане без необходими за ежедневния живот активи, а, от друга страна, законодателството не позволява някои активи да бъдат отнемани.

Проблеми, свързани с нереалистичните очаквания на производителите по отношение на оценката на техните активи като обезпечение на искания кредит. Най-често стопаните очакват, че тракторът или сградата им ще бъдат оценени на стойност, близка до цената на новите активи. Това се обяснява с факта, че стопаните не гледат на своите машини и сгради като на амортизируем актив, който се износва както физически, така и морално. Стремейки се да поддържат своята техника в добро агротехническо състояние, те са влагали големи суми в поддръжката ѝ. Поради това за тях стойността ѝ е доста по-висока от цената, която пазарът би платил за нея.

Проблеми, касаещи неясните права на собственост върху активите. В голяма част от случаите земята, сградите и машините не са собственост на стопанина, кандидатстващ за кредитиране. Различните активи понякога са наследствена собственост, върху която права имат множество наследници. Често за по-старите сгради и машини документация дори липсва. Така, въпреки че стопанинът реално разполага с обезпечение, формално то няма как да бъде доказано.

Проблеми, свързани с непризнаване на някои от инвестиционните разходи от Държавен фонд „Земеделие“ по изпълняваните проекти. Сложните и неясни правила и процедури за изпълнение и отчитане на проектите често води до непризнаване на част от направените от стопаните разходи по осъществяваните от тях инвестиционни проекти. Имайки предвид, че субсидията е включена при изчисляване на вноските, които стопаните следва да внасят, това може да доведе до невъзможност производителите да покриват своя кредит.

Перспективи за развитие на кооперативното кредитиране

По отношение на правно-организационната форма всички кредитни кооперации имат статут на кооперация, съгласно Закона за кооперациите, за разлика от другите небанкови финансови институции в страната, които имат капиталова структура и обикновено са акционерни дружества или дружества с ограничена отговорност.

Съществуващите кредитни кооперации в България имат относително малък дял на пазара на кредити. Тяхното значение обаче е изключително важно в райони с множество дребни производители, които по правило имат по-слаб достъп както до банково кредитиране, така и до подпомагане от страна на национални и европейски фондове и програми.

Като се има предвид, че тези производители съставляват над 95% от организационните форми в селското стопанство, би могло да се очаква, че бъдещата роля на кредитните кооперации ще става все по-голяма. Те изпълняват важни икономически и социални функции – както по отношение на изоставашите райони, така и по отношение на групите от населението, които се намират в неравностойно положение и са изложени на по-висок риск на пазара.

За успешното бъдещо развитие на кредитните кооперации важна роля имат условията за кредитиране, които са приемливи за стопаните поради възможността за гъвкав погасителен план, съобразен с биологията на производството, което не е правило при банковите кредитни институции.

Предпоставка за успех е и равнопоставеността на членовете на кредитната кооперация в управлението ѝ.

Кредитните кооперации имат много специфична отлика и основна характеристика, която ги прави особено достъпна и демократична форма на взаимопомощ – те са обединения на физически лица, а не на капитали, и от съществено значение за членството в тях са преди всичко моралните качества на членовете, а не финансовото и имотното им състояние.

Доверието, което съществува към кооперацията от нейните членове, се дължи и на факта, че основен принцип е взаимопомощта, а не максимизацията на печалбата. Финансовият резултат от дейността на кредитната кооперация – печалба или загуба – има непосредствено отражение върху членовете – чрез разпределението на дивиденди, респективно загуби. Това води до стриктен контрол от страна на членовете на кооперацията и стремеж да се подпомогнат изпадналите в неплатежоспособност кредитополучатели.

За успешното развитие на кредитните кооперации е необходима правилна политика спрямо основните им членове – дребните и средни земеделски производители. По-големият достъп на тези стопани до европейските и националните схеми за подпомагане би повишил тяхната инвестиционна активност, а от там би се разраснала и дейността на кооперацията.

Кредитните кооперации са една от възможните организационни форми за навлизане на взаимните фондове за управление на риска, които са широко застъпени в Общата селскостопанска политика през новия планов период.

REFERENCES

Atanasov, D., B. Popova, 2010. Approaches to selection and integration of indicators for sustainable development of agriculture, *Trakia Journal of Science*, ISSN 1313-7069, Volume 8, Supplement 1, p. 133.

Georgiev, M., 2011. Institutional Factors Determining of the Transaction costs in Land Contract, *Trakia Journal of Science*, ISSN:1313-7069, 09/2011; 9(9): 64-69.

Manolova, V., I. Penov, 2014. Small and medium-sized farms in horticulture *Agricultural Sciences*, ISSN: 1313-6577, Volume VI, Issue 15, 91-100.